

succes și, mai ales, rentabil în altă parte, nu resimțea nevoia să inventeze ceva nou. Este o percepție a lucrurilor care a făcut ca pictura noastră să fie atât de celebră: a devenit așa pentru că se poate vinde, și nu în primul rând pentru că este artă înaltă. Toți cei pictați de Rembrandt au plătit pentru a fi redați pe cât de frumos au dorit. Nu ne-am schimbat prea mult de atunci...

Revenind, trebuie să vă spun că, până în 1970, numai 2% dintre piesele jucate erau scrise de autori olandezi. După aceea, s-a inventat un nou teatru, cu o dramaturgie proprie. Au apărut grupuri independente, cele mai importante producții fiind

bazate pe improvizație, pe texte proprii. Dramaturgii – care nu erau jucați – au devenit regizori ai propriilor piese, pentru că numai astfel puteau ajunge pe scenă. Până în 1985 a fost o perioadă de haos, de derută, în care sălile erau mai mult goale. Apoi au apărut școlile importante și de atunci este un progres firesc, constant. Avem un festival pentru dramaturgia contemporană, cu spectacole-lectură ale noilor texte. Mai mult decât atât, în fiecare duminică după-amiaza, un nou text este citit în fața publicului de către actori ai diferitelor companii. Este un program susținut de guvern, deși el se adresează unui public restrâns.

De ce anume credeți că este nevoie pentru a reuși într-un proiect cum e festivalul pe care îl conduceți?

E nevoie în primul rând să fii suficient de nebun ca să începi să-l organizezi. Apoi, e nevoie de sprijinul statului și al orașului, care să investească, să înțeleagă cât de important este pentru o țară să aibă un teatru de valoare. Primii trei ani ai festivalului au fost foarte grei și aproape că ne-au dus la faliment. Abia după aceea au apărut subvențiile... Apoi e nevoie să-l impui în conștiința iubitorilor de teatru, așa încât să devină o necesitate culturală. Și e nevoie de timp și de răbdare...

Octavian Saiu

Slovacia

Ce învață tinerii critici

Din inițiativa AICT, marile festivaluri teatrale din lume găzduiesc seminarii pentru tinerii critici de teatru. La ele pot participa oameni de meserie sau studenți, până în 35 de ani, de pe toate meridianele. Și în România a avut loc un asemenea seminar, în urmă cu câțiva ani, în cadrul Festivalului Internațional de Teatru Târnău Profesionist de la Sibiu. Întrunirea din acest an, la

împânzită toată localitatea). Festivalul-umbrelă, Divadelna Nitra, a ajuns la cea de-a noua ediție.

Ian Herbert, responsabil, din partea AICT, cu stagiile de formare a tinerilor critici, a spus la prima întrevedere: „Scopul întâlnirii noastre este acela de a ne găsi propria valoare și a o descoperi pe a celorlalți. După mine, critica de teatru nu se poate preda. Dar se poate învăța”.

Întâlnirile fiecărei dimineți s-au concentrat asupra spectacolelor din seara precedentă. Discuțiile se purtau în engleză; dialogul liber într-o limbă străină prezintă avantajul de a-ți permite să te verifici și să cauți cu cea mai mare exigență cuvântul ce exprimă adevărul.

Primul spectacol prezentat în festival a fost *Macbett* de Eugen Ionescu (regia: Sebastian Horvat, Teatrul din Maribor, Slovenia). Jan Kott vorbea despre un „Mare Mecanism” existent în piesa lui Shakespeare; după cum se știe, Ionescu a coborât desfășurarea acțiunii exclusiv în sfera umanului. Orice idee de destin e distrusă. Eventual, fiecare om este destinul celui alt. Oricât de dornic ar fi cineva să meargă liber de orice idei preconcepute la un spectacol, să-l vezi pe regizor creând împotriva textului ales de el însuși... nedumerește (pe puțin!). În cazul de față, secvența ghilotinei sugerează ideea contrară – existența destinului sau, în orice caz, a unei oarecare ordini supraomenești. Deși *Macbett* este o piesă ionesc-

ciană atipică, s-ar fi simțit totuși nevoia de ceva... absurd! Or, absurdul e prezent doar prin conturul scaunelor din scena finală, care însă duc cu gândul mai degrabă la cubism. Nici alte „semne” nu trimit la absurd, ci la postmodernism ori la nevoia de lărgire a spațiului scenic. Foarte bun a fost cadrulul, ca dans la care participă vii și morți; aici s-ar fi simțit însă nevoia unui plus de teroare.

Aria Spinta este un spectacol de teatru-dans (sau, mai bine zis, de dans-teatru) susținut de Compania internațională Déjà Donné Productions (fondată în 1996 de italianul Simone Sandroni și slovacă Lenka Flory). Cinci tineri dansează până ce totul se distruge în jurul lor și ai impresia că, dacă nu s-ar fi oprit, și ei s-ar fi distrus reciproc. O excelentă îmbinare între dans și cuvânt, sub semnul umorului: Simone Sandroni (coreograful) vinde publicului limonadă, tricouri, sandvișuri, împarte programe de sală..., cu evidente trimeri la secvențe din pelicule cunoscute (cheta cu tichia cu zurgălăi amintește de *Avarul* cu Louis de Funès). Energia este atât de bine drămuită/canalizată, încât, la un moment dat, ai impresia că exclusiv ea a făcut să cadă totul: cortine, ștângi, reflectoare... Interesant la această reprezentație este că fiecare a priceput/perceput altceva; colegii din Iran, de pildă, au văzut în *Aria Spinta* un poem de Omar Khayam, care spune că, atunci când cortinele cad, totul devine vizibil.

Visul unei nopți de vară de Shakespeare (regia: Oskaras Koršunovas)

care am participat împreună cu o colegă, s-a desfășurat în Slovacia, la Nitra. Nitra este un orașel la poalele Munților Tatra (cu al căror nume e

Maryša (regia: Vladimir Moravek, Republica Cehă) este o tragedie clasică de structură barocă, scrisă la începutul veacului al XIX-lea și jucată în vechiul dialect din Moravia. A fost spectacolul cu cel mai numeros și mai tânăr public, pentru că subiectul le era cunoscut tuturor și pentru că în Slovacia actuală mulți regretă vechea Cehoslovacie. După subiect (o fată este măritată de familie, împotriva voinței ei, în timp ce iubitul e în cătânie, cu un vădov bogat; ea își omoară soțul la revenirea iubitului), pare naturalistă *avant la lettre*. Regizorul e la a treia punere în scenă a piesei; noutatea acestei montări constă în faptul că a folosit texte recente descoperite prin arhive, anteriorare varianta cunoscută. Decorul se vrea pictură naivă, dar este de un kitsch (postmodernismul, de!) agresiv, iar unele elemente de pe scenă nu se justifică. De reținut, însă, rolul corului – format din săteni cântând vechi cântece populare cehești –, de comentator al celor petrecute. În scena deznodământului, când eroina, **Maryša**, e măritată, intervenția corului este contrapunctică, contrabalansând drama personajului prin instaurarea atmosferei de bălci. Deoarece nici chiar colegul nostru ceh nu cunoștea acest text folosit acum, în discuții a răsunat cu destulă timiditate întrebarea: de ce își ucide **Maryša** soțul – din panică, din dorința de eliberare, în chip de sacrificiu?... La fel, mica schimbare din final

(otrava pusă în supă, nu în cafea) va fi reprezentat oare varianta inițială dorită de autori (frații Alois și Vilém Mrštik), o contribuție umoristică a regizorului sau simpla lui dorință de a „păcăli” publicul?

Visul unei nopți de vară de William Shakespeare (regia: Oskaras Koršunovas, Vilnius, Lituania) a minunat prin disponibilitățile vădite de actori, fiind socotit, de majoritatea participanților, cel mai bun spectacol din festival. Întregul decor constă în tot atâtea planșete de lemn (de lățimi egale, dar înălțimi diferite) câți actori, planșete care sunt și instrument de joc, și parteneri, și culise, determinând o mulțime de noi spații de joc, de situații și poziții executate cu precizie de ceasornic. Reflecțiile schimbă rapid fața anostă a bucăților de lemn, scaldând scena (în funcție de spațiul în care Shakespeare a plasat acțiunea) în lumina feerică a pădurii magice, în cea strălucitoare a Curții, în cea înfricoșătoare a rățărișii etc. O montare în care precizia milimetrică și geometria perfectă nu umbresc cu nimic inventivitatea și umorul.

În **Pescărușul** de A.P. Cehov (regia: Svetozăr Sprušansky, Teatrul „Andrej Bagar” din Nitra), tânărul regizor a ales să mute accentul pe „piesa din piesă” a lui Treplev, socotind că întregul text cehovian vorbește despre actori care *joacă* actoria. Din păcate, a îndesat prea multe într-un perimetru prea strâmt și într-un mod prea static, drept care majoritatea ideilor

și-au pierdut strălucirea. Diferitele scene se petrec pe malul lacului (cum Cehov a scris), pe terenul de tenis al Arkadinei (actriță mediocră, în luptă acerbă cu anii), în perdelele magaziei, într-o baie igrasioasă... În-săși piesa lui Treplev, foarte teatral lucrată, nu convinge că ar fi leitmotivul spectacolului: actorii nu au putut imita faptul că... imită. Inclusiv intervențiile în text (chiar dacă prin adăugarea altor fragmente cehoviene – replicile Irinei din **Trei surori**: „Trebuie să trăim!”, pasaje din **Livada de vișini**) nu au fost prea inspirate, ele diminuând sensul strict al acestei piese.

La „cursuri” am vorbit despre cum ar trebui să facem critică și, întrucât am constatat că fiecare avea dreptate în felul său (s-a spus că fizionomia cronicii depinde de personalitatea fiecăruia, de tipul publicației pentru care scrie, de frecvența apariției acesteia, de nevoia cronicarului de a-și sedimenta impresiile), am conchis că o rețetă strictă nu există. Însă întrebarea care a revenit la tot pasul (și peste care un seminar de critici începători ar fi trebuit, poate, să nu treacă atât de lesne!) a fost: „Ce are voie un regizor să facă și până unde îi este permis să meargă?” Este însă adevărat că era greu de presupus ca niște începători să găsească răspuns unei chestiuni atât de aprig și de îndelung dezbătute...

Daria Dimiu

talon de abonament

pentru România

3 luni ■ 30 000 lei

6 luni ■ 60 000 lei

începând cu luna _____

Am plătit prin mandat postal numărul _____

în contul nr. 0124378914 deschis la banca ING BARINGS pentru SC NDC SRL București, Oficiul Poștal nr. 33 C.P. 130

Talonul de abonament împreună cu dovada plății vor fi trimise pe adresa: Scena, C.P. 1-831, 70700 București, Oficiul Poștal 1, str. Matei Milo 10-12

ATENȚIE!

Plata abonamentului se face până la data de 20 a lunii, acesta fiind onorat în luna imediat următoare. Pentru informații suplimentare contactați-ne la tel: (01) 223 21 00 sau 223 21 01

pentru Europa

3 luni ■ 20 USD

6 luni ■ 39 USD

12 luni ■ 70 USD

pentru America

3 luni ■ 20 USD

6 luni ■ 39 USD

12 luni ■ 68 USD

Nume _____

Prenume _____

Sex _____

Vârsta _____

Ocupația _____

Adresa _____

Localitate _____

Județ _____

Cod Poștal

Telefon

Data _____

Semnătura _____